

ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΧΡΟΝΟΣ - ΝΕΕΣ ΕΝΝΟΙΕΣ

ΑΛΕΞΙΟΣ ΔΕΦΝΕΡ

2017

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

- I. Η ‘ΕΠΙΔΕΙΚΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ’ 3
- II. Ο ΧΡΟΝΟΣ ΤΗΣ ‘ΔΙΑΚΡΙΤΙΚΗΣ ΕΥΧΕΡΕΙΑΣ’ 5
- III. Η ΣΙΕΣΤΑ 8
- IV. ΤΟ ‘ΧΑΜΕΝΟ ΜΕΛΛΟΝ’ 11
- V. Ο ‘ΔΕΣΜΙΟΣ ΧΡΟΝΟΣ’ 13
- VI. Η ‘ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ ΤΗΣ ΠΡΟΣΟΧΗΣ’ 14
- VII. Η ΒΑΡΕΜΑΡΑ 15
- VIII. Ο ΑΡΓΟΣ ΤΡΟΠΟΣ ΖΩΗΣ 17-18

I. Η ‘ΕΠΙΔΕΙΚΤΙΚΗ ΚΑΤΑΝΑΛΩΣΗ’ 1/2

- ‘Επιδεικτική κατανάλωση’, **Thorstein Veblen** (Νορβηγός οικονομολόγος), *Η Θεωρία της Αργόσχολης Τάξης*, 1899/1982, Κάλβος, e-book (ελεύθερο στο διαδίκτυο)
- διαφοροποίηση κοινωνίας σε αργόσχολη τάξη & τάξη εργαζομένων
- Κύριο μέσο διαφοροποίησης η **κατοχή πλούτου**, διότι βασικός στόχος δεν είναι η εκπλήρωση κάποιας υλικής ανάγκης αλλά η διασφάλιση μιας προκλητικής διάκρισης, δηλαδή η επίδειξη των χαρακτηριστικών ανώτερης κοινωνικής θέσης

- Η ενδυμασία ως έκφραση της κουλτούρας του χρήματος
- ‘Αρχή **επιδεικτικής κατανάλωσης**: ‘κάθε τάξη καθοδηγείται από τη ζήλια και ανταγωνίζεται την τάξη που είναι αμέσως ανώτερή της στην κοινωνική κλίμακα, ενώ δεν έχει καμία διάθεση να συγκριθεί με τις κατώτερές της ή τις πολύ ανώτερές της’

II. ΧΡΟΝΟΣ ΤΗΣ ‘ΔΙΑΚΡΙΤΙΚΗΣ ΕΥΧΕΡΕΙΑΣ’

1/3

- **Discretionary Time** (Goodin κ.ά., 2008): χρόνος που έχουμε για τη ‘διακριτική’ ευχέρεια μας (ΧΔΕ), τμήμα του διαθέσιμου χρόνου (spare time) που διακρίνεται από τον ελεύθερο χρόνο (free time)
- **Χρονική αυτονομία**: έλεγχος του πώς ένα άτομο επιλέγει να χρησιμοποιήσει το δικό του/ης χρόνου
- **Ψευδαίσθηση πίεσης χρόνου**: το χάσμα μεταξύ του πραγματικού διαθέσιμου χρόνου των ατόμων και του χρόνου που χρειάζονται αυστηρά να χρησιμοποιήσουν ως εμπειρία (‘διακριτικού’)

ΧΡΟΝΟΣ ΤΗΣ ‘ΔΙΑΚΡΙΤΙΚΗΣ ΕΥΧΕΡΕΙΑΣ’

2/3

- **Βασικά συμπεράσματα (συστατικά):**
  - ‘μορφή νοικοκυριού’ (αύξηση ή μείωση ΧΔΕ λόγω ζευγαριών, παιδιών ή διαζυγίου),
  - ‘κανόνες νοικοκυριού’ (αύξηση ή μείωση ΧΔΕ λειτουργώντας με διαφορετικούς κανόνες),
  - ‘κράτος & κοινωνία’ (αλλαγή κανόνων λόγω κρατικών πολιτικών και κοινωνικών προτύπων),
  - ‘κανόνες διαζυγίου’ (επιβολή από το κράτος)

ΧΡΟΝΟΣ ΤΗΣ ‘ΔΙΑΚΡΙΤΙΚΗΣ ΕΥΧΕΡΕΙΑΣ’

3/3

- ‘Παρωδία’ συμπερασμάτων: για να αυξήσουν τη χρονική αυτονομία και το ΧΔΕ τα άτομα πρέπει:
  - α) να παντρευτούν, αλλά να μην κάνουν παιδιά,
  - β) αν κάνουν παιδιά να μην χωρίσουν,
  - γ) αν χωρίσουν ίσως να σκεφτούν να μετακομίσουν στη Σουηδία

- **Thierry Paquot** (Γάλλος πολεοδόμος)
1998/2009, *Η Τέχνη της Σιέστας*
- Η σιέστα, δηλαδή η μεσημεριανή ανάπαυλα (χαρακτηριστικό των Μεσογειακών χωρών;) είναι ο πλέον εκλεπτυσμένος τρόπος να ξαναβρούμε τον εσωτερικό μας ρυθμό και να επιτρέψουμε στις σκέψεις μας να απλωθούν και να περιπλανηθούν (**χρόνος για τον εαυτό**)
- Αντίδραση στο επιβεβλημένο ωράριο ή στην, κατά Lefebvre, 'ορθολογικοποιημένη οργάνωση της καθημερινής ζωής'

- **Πολεοδομική διάσταση:** σημασία ρυθμών στην πόλη
  - Georg Simmel: άτομο στη μεγάλη πόλη,
  - Gaston Bachelard, 1931, Ρυθμανάλυση
  - Henri Lefebvre, 1992, Στοιχεία Ρυθμανάλυσης (τελευταίο του έργο): ‘παντού όπου υπάρχει αλληλεπίδραση χώρου, χρόνου και δαπάνη ενέργειας, υπάρχει ρυθμός’
- **Χρονοτοπία:** απόγονος της ρυθμανάλυσης, η πόλη ως ανάμειξη των διαφόρων χρονικοτήτων, με το δικό της no man’s time όπως λέει ο Paul Virilio
- **Ιταλία:** Γραφεία Χρόνου σε συνεργασία με Διευθύνσεις Πολεοδομίας των Δήμων, Τράπεζες Χρόνου (και στην Αττική)

- Σημασία ουτοπιών
- Η σιέστα ως αντίσταση; Paul Lafargue (γαμπρός του Μαρξ), 1887, *Το Δικαίωμα στην Τεμπελιά* - ως αντικατάσταση του δικαιώματος στην εργασία (κατάκτηση των επαναστάσεων του 1848)

IV. ΤΟ ‘ΧΑΜΕΝΟ ΜΕΛΛΟΝ’ 1/2

- **Marc Augè** (Γάλλος ανθρωπολόγος)
2008/2009, *Πού Χάθηκε το Μέλλον;*
- Το μέλλον εδώ και αιώνες σήμαινε ελπίδα, διότι η αναμονή ήταν για ηρεμία, εξέλιξη, ωρίμανση, πρόοδο (άλλη σύνθετη έννοια, βλ. Massimo Salvadori), ανάπτυξη (αλλά από-ανάπτυξη του Serge Latouche ή μη-ανάπτυξη του Tim Jackson) ή επανάσταση
- Σήμερα ένα **ακίνητο παρόν** καταργεί τον ορίζοντα της ιστορίας (Fukuyama: *Το Τέλος της Ιστορίας*)

- 3 εκφράσεις όπου ο όρος 'κόσμος' καταλαμβάνει κεντρική θέση:
  - γύρος του κόσμου (γεωγραφική έννοια, αλλά και εργαλείο μέτρησης του χρόνου και της ταχύτητας των μέσων μεταφοράς),
  - άλλος κόσμος ή καλύτερος κόσμος (μονοθεϊστικές θρησκείες, ουτοπιστές, επαναστάτες)
  - τέλος του κόσμου (κατάληξη ή στόχος, 2012;)
- Πιθανή **διέξοδος**: διάμεσου της γνώσης και της εκπαίδευσης (για μια ουτοπία της εκπαίδευσης)

- **Raffaele Simone (2010/2011)** *Το Μειλίχιο Τέρας: Γιατί η Δύση δεν Πηγαίνει προς τα Αριστερά*
- Η σύγχρονη παγκοσμιοποιημένη κοινωνία κυριαρχείται από ό, τι ο Τοκβίλ θα αποκαλούσε "μειλίχιο τέρας", το πολυπλόκαμο και διάχυτο μοντέλο μιας ελκυστικής κουλτούρας με χαμογελαστό πρόσωπο, που κατορθώνει να κρύβει τη σκοτεινή της όψη και υπόσχεται ικανοποίηση και ευφορία για όλους, αποκοιμίζοντας τις συνειδήσεις μέσω της κατανάλωσης και διατηρώντας τη σύγχυση ανάμεσα στην πραγματικότητα και τη φαντασίωση

- Georg Frank, Αρχιτέκτων (1998) *Η Οικονομία της Προσοχής: Ένα Σχέδιο*
- ‘Η προσοχή άλλων ατόμων είναι το συναρπαστικότερο από όλα τα φάρμακα. Η αναφορά σε αυτή διακρίνεται από οποιοδήποτε άλλο εισόδημα. Επομένως, η φήμη είναι που διαθέτει τη δύναμη, ενώ ο πλούτος ωχριά δίπλα στη διασημότητα’
- Ένας κεντρικός κανόνας της σημερινής κοινωνίας είναι: αν κάτι υπολογίζεται στη ζωή, αυτό εξαρτάται όλο και περισσότερο από το πόση προσοχή μπορεί κάποιο άτομο να αποσπάσει για τον εαυτό του
- Ο πόρος ‘προσοχή’ έχει μετατραπεί σε σπάνιο, και μάλιστα σπανιότερο από το χρήμα

- **Lars Svendsen** (1999/2005) *Η Φιλοσοφία της Βαρεμάρας* (Boredom)
- Ελάχιστοι μπορούν να εξηγήσουν επακριβώς τι είναι η βαρεμάρα, μοιάζει να μην μπορούμε να την ξεπεράσουμε ακόμη και αν το επιθυμούμε
- Αριστοτέλης: η αρετή δεν είναι φυσική ούτε αφύσικη (το ίδιο και η βαρεμάρα που είναι ανθρώπινη), αλλά απλώς μια πλευρά της ύπαρξης
- Rimbaud: ‘η βαρεμάρα δεν είναι πλέον η αγάπη μου’, ‘πεθαίνω από βαρεμάρα’ – το τελευταίο θα επαναληφθεί σε πολλά τραγούδια (*Something to do*, Depeche Mode)
- Ο Ρομαντισμός αποτελεί τη αφετηρία για την κατανόηση της σύγχρονης βαρεμάρας

- Schopenhauer: ‘μια ήρεμη λαχτάρα χωρίς συγκεκριμένο στόχο’ - Dostoyevsky: ‘κτηνώδες και ακαθόριστο βάσανο’ - Joseph Brodsky (Ρώσος ποιητής που κέρδισε βραβείο Νόμπελ): ‘εισαγωγή του χρόνου στο κοσμικό σου σύστημα’
- Σχέση με **νεωτερικότητα** – Gadamer: αυτό που περνά στην πραγματικότητα δεν είναι ο χρόνος ‘μέσα στην άδεια διάρκειά του, αλλά κάτι που κρατά πάρα πολύ και προσλαμβάνει τη μορφή μιας επώδυνης βαρεμάρας’
- **Φαινομενολογία** - Heidegger: θέλει να ξυπνήσει τη βαρεμάρα παρά να την αφήσει να μισοκοιμάται μέσα στις διάφορες μορφές της καθημερινής ενασχόλησης

VIII. Ο ΑΡΓΟΣ ΤΡΟΠΟΣ ΖΩΗΣ 1/2

- **CARL HONORE:** δημοσιογράφος και σημαντικός υποστηρικτής του ‘αργού’ κινήματος, αν και αυτό ξεκίνησε από την Ιταλία και το 1988 στη Γαλλία ο Pierre Sansot έγραψε το εξαιρετικό μικρό βιβλίο *Du Bon Usage de la Lenteur*
- στο *In Praise of Slow* (2004) καλύπτει πολλά θέματα, συμπεριλαμβανομένων των πόλεων και του ελεύθερου χρόνου. Στο κεφάλαιο για τις πόλεις αναφέρεται στις απαρχές του κινήματος του αργού τρόπου ζωής στην Ιταλία: το Μανιφέστο Citta Slow το 1999, εμπνευσμένο από το κίνημα Slow Food
- περιλαμβάνει **55 δεσμεύσεις**, μεταξύ άλλων:
  - την αύξηση των χώρων πρασίνου και των πεζοδρόμων,
  - την υποστήριξη των ντόπιων αγροτών καθώς και των καταστημάτων, των αγορών και των εστιατορίων που πωλούν τα προϊόντα τους,
  - τη διατήρηση της τοπικής αισθητικής και των γαστρονομικών παραδόσεων,
  - την ενίσχυση ενός πνεύματος φιλοξενίας και καλής γειτονίας
- Με στοιχεία του Μαΐου του 2012 στο διεθνές δίκτυο συμμετέχουν 25 χώρες

Ο ΑΡΓΟΣ ΤΡΟΠΟΣ ΖΩΗΣ 2/2

- Το Central Park στη Νέα Υόρκη και οι Κηπουπόλεις θεωρούνται τμήματα της παράδοσης της «αργής πόλης», και στο επίπεδο των πολιτικών ένα καλό παράδειγμα είναι οι πολιτικές για το χρόνο στις πόλεις, κάτι που ξεκίνησε στην Ιταλία τη δεκαετία του 1980 και έχουν εξαπλωθεί στη Γερμανία, τη Γαλλία, τις Κάτω Χώρες και τη Φιλανδία
- Η Νέα Πολεοδομία θεωρείται ότι, επίσης, συνδέεται με αυτό το κίνημα, και υπάρχει μια προσπάθεια, κυρίως από τον Tom Low, να αναπτύξει μια Αργή Πολεοδομία σύμφωνα με τις κατευθύνσεις της Νέας Πολεοδομίας. Αυτό θα μπορούσε να αμφισβητηθεί έντονα, αλλά υπάρχει το παράδειγμα του Κέντλαντς στο Γκάιθερσμπουργκ του Μέριλαντ, στο οποίο οι κάτοικοι «έχουν ερωτευτεί αυτήν την τόσο μη-αμερικανική δραστηριότητα: το περπάτημα» - σύνδεση με το σχετικό έργο *Wanderlust* της Solnit